

TIPS FÖR UNDERVISNINGEN I GYMNASIET

I Kopiraittila skolas material är upphovsrättskompetensen indelad i tre helheter: kunskap om upphovsrätten, förmåga att använda olika typer av material samt informationssökningskompetens och kritisk läskunnighet. Kopiraittila skola har material och övningar för inläring och övning av alla dessa kunskaper och färdigheter.

Undervisningstipsen kan användas under lektioner i vilket ämne som helst. Tipsen kan användas som sådana eller så kan man välja ut uppgifter och material som lämpar sig för en viss situation. Man kan exempelvis återkomma till anvisningarna för källhänvisningar och minneslistan för videoprojekt i samband med olika projekt inom utbildningen.

En studerande kan också avlägga en materialhelhet på egen hand med hjälp av Kopiraittila skolas anvisningar för självstudier.

1. Kunskap om upphovsrätten

	MÅL OCH INNEHÅLL	MATERIAL I KOPIRAITILA SKOLA	TIPS FÖR UNDERVISNINGEN
UPPHOVSRÄTT	<p>Förstår upphovsrätten i praktiken utgående från olika licenser och publiceringssätt. Känner till grundläggande upphovsrättsrelaterade begrepp.</p> <p>HI1, HI6, SL4, MO4</p>	<p>Upphovsrättsguide</p> <p>Video: Vad är upphovsrätt</p> <p>Materialet: Upphovsrätten skyddar det skapande arbetet</p> <p>Frågesport</p>	<p>I början av lektionen går man igenom grundläggande upphovsrättsrelaterade begrepp: upphovsmannaskap, verkströskeln, upphovsrättskydd. Man diskuterar tillsammans varför det är viktigt att respektera upphovsrätten.</p> <p>Kunskaperna om upphovsrätten kan testas genom frågesportsövningen.</p> <p>De studerande kan leta efter svar på sina frågor i Kopiraitila skolas videor, i upphovsrättsguiden eller på webbplatsen Kopiraitti.fi.</p>
ATT DELA INNEHÅLL SOM ANDRA GJORT	<p>Förstår skyddet av människors integritet och heder. Förstår att upphovsrätten skyddar det skapande arbetet. Kan använda rätt tillstånd eller licens vid delning av innehåll eller användning av material i eget arbete. Förstår sitt eget straffrättsliga ansvar och följderna av en kränkning av upphovsrätten.</p> <p>BI4, FI5, FY3, GE1, GE2, GE3, GE4, HI1, HI6, SL4, MO4</p>	<p>Upphovsrättsguide</p> <p>Minneslistor: Upphovsrätten, internet och sociala medier Fotografering och filmning Projektarbete Videoprojekt</p> <p>Materialet: Projektarbeten</p> <p>Video: Användning av verk</p>	<p>Man går igenom olika tillståndslösningar och licenser som är viktiga med tanke på det egna arbetet. De studerande kan i små grupper ta reda på vad olika tillstånd och licenser innebär för det egna arbetet och sedan berätta om det för de andra.</p> <p>Man går igenom de principer för skydd av integritet och heder som gäller för fotografering och delning av bilder.</p>
UPPHOVSRÄTT TILL OCH DELNING AV EGET ARBETE	<p>Kan dra nytta av upphovsrätten i sitt eget arbete.</p> <p>Kan använda innehåll och verk som framställts av andra i sitt eget arbete med respekt för upphovsrätten. Förstår att upphovsrätten skyddar det skapande arbetet.</p> <p>BI4, FI5, FY3, GE1, GE2, GE3, GE4, HI1, HI6, SL4, MO4</p>	<p>Upphovsrättsguide</p> <p>Minneslistor: Projektarbete Videoprojekt Eget arbete – egna rättigheter Privat bruk</p> <p>Video: Vad är upphovsrätt</p>	<p>Man diskuterar tillsammans vad upphovsmannaskap och skapande arbete innebär och vilka rättigheter man har till sitt eget arbete.</p> <p>Man går igenom olika tillståndslösningar och licenser som är viktiga med tanke på det egna arbetet.</p>

2. Förmåga att använda olika typer av material

	MÅL OCH INNEHÅLL	MATERIAL I KOPIRAITTLA SKOLA	TIPS FÖR UNDERVISNINGEN
ANVÄNDNING AV OLIKA TYPER AV VERK I EGET ARBETE	<p>Kan använda text, bilder, musik, ljud, rörliga bilder och kombinationer av dessa i sitt eget arbete med respekt för upphovsrätten.</p> <p>Förstår hur mycket bilder eller verk får redigeras med respekt för upphovsmannens moraliska rättigheter.</p> <p>Kan använda inbäddade länkar i multimedieverk med respekt för upphovsrätten.</p> <p>BI1, BI2, BI4, BI5, FI5, FY3, GE1, GE2, GE3, GE4, HI1, HI6, SL3</p>	<p>Minneslistor:</p> <ul style="list-style-type: none"> Projektarbete Videoprojekt Fotografering och filmning <p>Minneslistemaskin</p> <p>Anvisningar för källhänvisningar</p> <p>Video:</p> <ul style="list-style-type: none"> Användning av verk <p>Materialet:</p> <ul style="list-style-type: none"> Projektarbeten <p>Sant eller falskt-övning</p>	<p>Innan man påbörjar sitt eget projekt bekantar man sig med de av Kopiraittla skolas minneslistor som är viktiga för projektet och tittar på videon Användning av verk. Man kan också tillsammans gå igenom grundläggande frågor som gäller användningen av verk (exempelvis upphovsrättsymboler, källhänvisningar och referering).</p> <p>Man letar efter material som anknyter till det ämne man behandlar under lektionen eller i uppgiften på internet och i andra källor (böcker, tidningar etc.). När man hänvisar till olika material i uppgiften gör man korrekta källhänvisningar.</p> <p>Med hjälp av minneslistemaskinen kan man skapa anpassade anvisningar för användning av material i enlighet med vilken typ av projekt det är fråga om.</p> <p>Man kan öva upp sina kunskaper om hur man använder verk genom Sant eller falskt-övningen.</p>
KÄLLHÄNVISNINGAR	<p>Kan använda och hänvisa till olika slags källor.</p> <p>BI1, BI2, BI4, BI5, FI5, FY3, GE1, GE2, GE3, GE4, HI1, HI6, SL3, SL4, MO1</p>	<p>Materialet</p> <ul style="list-style-type: none"> Citering <p>Anvisningar för källhänvisningar</p>	<p>Man börjar med att ta reda på vad som avses med citat och referat. Med hjälp av anvisningarna för källhänvisningar lär man sig hur man hänvisar till olika slags källor.</p> <p>Läraren kan på förhand leta upp källor som lämpar sig för uppgiften eller låta de studerande själv leta efter sådana källor under lektionen. De studerande hänvisar till dessa källor med hjälp av anvisningarna för källhänvisningar.</p>

3. Informationssökningskompetens och kritisk läskunnighet

	MÅL OCH INNEHÅLL	MATERIAL I KOPIRAITTLA SKOLA	TIPS FÖR UNDERVISNINGEN
INFORMATIONSSÖKNING	<p>Kan hitta lämplig information i olika källor. Kan hitta nyckelbegrepp som lämpar sig för ämnet. Kan använda sökmotorer och bibliotekens informationsökningsystem på ändamålsenligt sätt. Förstår vikten av att ta hänsyn till olika perspektiv och granska ämnet på ett mångsidigt sätt.</p> <p>Kan göra källhänvisningar i enlighet med god sed.</p> <p>BI1, BI2, BI4, BI5, FI5, FY1, FY3, GE1, GE2, GE3, GE4, HI1, HI3, HI2, HK1, HI6, SL3, SL4, MO1, MO4, MO8</p>	<p>Materialet: Det egna arbetets stig</p> <p>Anvisningar för källhänvisningar</p> <p>Bingoövning</p>	<p>Innan man gör uppgiften diskuterar man tillsammans vilka slags texter man kan använda som källor, var man kan hitta sådana texter, om man på något sätt kan underlätta informationssökningen och vilka sökmotorer man kan använda för att hitta information.</p> <p>Man kan tillsammans öva på att söka information om det ämne man behandlar på lektionen eller i uppgiften. Om man vill kan man genomföra övningen som en tävling och tävla om vem som snabbast hittar den information som efterfrågas. Läraren kan exempelvis göra frågor om det ämne som lektionen handlar om, som de studerande ska hitta svar på så snabbt som möjligt.</p> <p>Innan man påbörjar uppgiften går man tillsammans igenom materialet Det egna arbetets stig och anvisningarna för källhänvisningar.</p> <p>Man kan testa informationssökningskompetensen med hjälp av bingoövningen.</p>
KÄLLKRITIK	<p>Kan bedöma olika källors pålitlighet och granska sökresultat samt hitta olika perspektiv på ett ämne.</p> <p>BI1, BI2, BI4, BI5, LÅ1, FI5, FY3, GE1, GE2, GE3, GE4, HI1, HI2, HI6, PS4, HK1, HK2, RE6, SL1, SL2, SL3, MO1, MO4, MO8, MO9</p>	<p>Materialet: Det egna arbetets stig</p>	<p>Läraren eller de studerande kan leta upp två eller tre olika källor som berör det man tar upp under lektionen eller i uppgiften. En är pålitlig och relevant för uppgiften. En är pålitlig, men irrelevant. Den tredje är både opålitlig och irrelevant för uppgiften. Efter att man har läst igenom texterna kan man tillsammans diskutera hur man vet om en källa är pålitlig eller lämplig och vad som gör en källa opålitlig.</p>

4. Upphovsrättskompetens

	MÅL OCH INNEHÅLL	MATERIAL I KOPIRAITTLA SKOLA	TIPS FÖR UNDERVISNINGEN
SLUTPROV I UPPHOVSRÄTTSKOMPETENS	<p>Förstår upphovsrätten och skyddet av privatliv och heder i praktiken, även när det gäller olika slags tillstånd och publikationssätt. Känner till grundläggande upphovsrättsrelaterade begrepp samt tillstånds- och licenslösningar. Kan använda olika slags material i sitt eget arbete med respekt för upphovsrätten.</p>	<p>Hela Kopiraittila skolas material</p> <p>Spelliknande övningar med hjälp av vilka man kan öva på olika färdigheter: Bingo, Sant eller falskt och Frågesport</p> <p>Slutprov</p> <p>Diplom att skriva ut</p>	<p>Först övar man på olika upphovsrättsrelaterade färdigheter med hjälp av spelliknande övningar och sedan visar man sina kunskaper i slutprovet. Studerande kan avlägga slutprovet på egen hand.</p> <p>Den studerande kan leta efter svar på sina frågor i Kopiraittila skolas material och på webbplatsen Kopiraitti.fi.</p> <p>När den studerande har fått godkänt i provet, kan hen från sin profil skriva ut ett diplom som bevis på sin upphovsrättskompetens.</p>